
KULTURA BEZ BARIER

Kolekcjonerstwo Potockich

Na piętrze pałacu wilanowskiego można oglądać obecnie znakomite dzieła z kolekcji, którą zapoczątkowali Stanisław Kostka i Aleksandra Potoccy.

Znajdziemy tu m.in. „[Salvatora Mundi](#)” („Zbawiciela Świata”) – uznawanego niegdyś za dzieło samego Leonarda da Vinci.

Wystawa podąża śladem fascynacji kolekcjonerskich Stanisława Kostki Potockiego. W czasie swoich licznych podróży po Europie Potocki odwiedzał najważniejsze galerie sztuki i inspirował się ich zbiorami. Gdy czytamy jego dzienniki podróży, dowiadujemy się, że już na etapie zakupów dzieł z różnych epok historycznych planował kształt swojej galerii.

Kolekcja wilanowska Potockich jest wyrazem rzetelnie budowanej koncepcji kolekcjonowania. Twórcy zaprezentowali ją w stosownym otoczeniu – w historycznej rezydencji królewskiej. W swój projekt zaangażowali nie tylko środki materialne, lecz przede wszystkim kapitał intelektu, wiedzy i emocji.

Co obejrzymy w Dawnej Bibliotece Potockich?

Obrazy ułożyliśmy w moduły. Wystawa jest kolejnym głosem w dyskusji, którą rozpoczęliśmy wystawą *Leonardiana w kolekcjach polskich*. Chcieliśmy, by ta dyskusja krążyła wokół tematu relacji: oryginał – kopia – naśladownictwo – inspiracja.

Są tu dzieła artystów z kręgu Leonarda da Vinci. Wśród nich jest też niezwykła wersja *Zbawiciela Świata*. Gdy kupowano ten obraz przed 1798 rokiem, sądzono, że to dzieło samego mistrza. Zobaczycie także obrazy twórców związanych z Leonardem da Vinci. Dwa amorki Luinich – fragment jednego większego obrazu, dzieła Andrei del Sarto, Cimy da Conegliana i Jana Gossaerta zw. Mabuse (kilka wizerunków Madonn).

KULTURA BEZ BARIER

Znaczący zbiór stanowią dzieła związane z warsztatem Rubensa. Nie wykluczamy, że wykańczał je sam mistrz. Na tle innych wyróżnia się przepyszny wizerunek *Madonny z Dzieciątkiem*. Równie ciekawy jest podwójny portret świętych Pepina i Begi. To wnikliwe studium psychologiczne dwojga ludzi w wyszukanych średniowiecznych strojach. Przejmujący obraz *Śmierć Seneki* ukazuje dramat świadomego odchodzenia wielkiego myśliciela.

Dwa obrazy Jana Lievensa reprezentują nurt malarski, który wykorzystuje mocne kontrasty światłocieniowe. Ten kierunek w malarstwie zapoczątkował Caravaggio. Wyeksponowaliśmy te dzieła po obu stronach kominka. Warta uwagi jest również niewielka, lecz wysmakowana reprezentacja twórczości Lucasa Cranacha Starszego. Zobaczycie *Dziewczynę z niezapominajkami*, *Lukrecję* i *Salome z głową Jana Chrzciciela*.

Kolejny element kolekcji to pejzaże idealne, które przywodzą na myśl mityczną krainę szczęścia i dobrobytu – Arkadię. Tę część najliczniej reprezentują dzieła z kręgu Nicolasa Poussina.

Patrioci i kolekcjonerzy

Kolejne trzy kameralne ekspozycje prezentują inne efekty pasji kolekcjonerskich kilku pokoleń rodu Potockich. To do nich należał Wilanów w latach 1799–1892. Potoccy zdobywali kolejne dzieła do zbiorów wilanowskich. Ta postawa wyrażała ich przekonania w czasach utraty niepodległości.

Ekspozycja na piętrze rozwija wątki prezentowane na parterze pałacu. Stanisław Kostka i Aleksandra Potoccy stworzyli kolekcję, udostępnił ją publiczności w **1805 r.**, a później systematycznie powiększali. Ich potomkowie – syn Aleksander, wnuk August i jego żona Aleksandra – stale upowszechniali zbiory. Rozbudowywali kolekcję i popularyzowali wilanowską rezydencję. Pielęgowali pamięć o historii i momentach świetności Rzeczypospolitej, której nie było na ówczesnej mapie Europy.

Muzeum Pałacu Króla Jana III w Wilanowie

Tytuł przedsięwzięcia grantowego: ***Usunięcie barier komunikacyjnych na wystawie „Fascynacje kolekcjonerskie Potockich” celem poprawy dostępności w obszarze rozumienia i czucia***

Numer: **KBB 106**

KULTURA BEZ BARIER

Obiektem kolekcjonerskim stawało się nie tylko dzieło sztuki związane ze znanym i cenionym artystą. Coraz częściej był to przedmiot, o którego wartości świadczyła historia i historyczne powiązanie go z wydarzeniem, miejscem czy osobą. Ku pokrzepieniu serc i edukacji młodego pokolenia upamiętniano postacie historyczne zasłużone dla Polski. Powstały liczne cykle poświęcone bohaterom polskiej historii czy dramatycznym wątkom walki o nieodległość. Dzieła wykonywano w różnych formach i technikach:

- metaloplastycznych (w fabryce Karola Juliusza Mintera),
- litograficznych (w pracowniach Maksymiliana Fajansa, Jana Feliksa Piwarskiego),
- fotograficznych (u Karola Beyera, Konrada Brandla).

Zbierano także ryciny, które stanowiły podstawę warsztatu naukowego kolekcjonerów. Dzięki odkryciu fotografii i jej upowszechnieniu zapanowała moda na dokumentowanie m.in. ważnych zabytków architektury. Właśnie takie zespoły obiektów pokazujemy w nowych przestrzeniach ekspozycyjnych, w specjalistycznych, bezpiecznych dla zabytków gablotach.

Pamiętki patriotyczne

W Gabinecie Historycznym zgromadziliśmy metalowe zabytki o wymowie historyczno-patriotycznej. Obejrzyjcie tu XVII-wieczne sceny z sarkofagu hetmana Stanisława Żółkiewskiego. Pod koniec 2020 roku konserwatorzy odnowili te cynowe płaskorzeźby. Wśród pamiątek narodowych znajdziecie także redukcje nagrobków i płyt nagrobnych królów i książąt polskich wykonane w fabryce Karola Mintera. Miniaturowe modele cieszyły się ogromnym powodzeniem i stanowiły obowiązkową pozycję każdego patriotycznie usposobionego polskiego domu. Do ich produkcji stosowano tańsze materiały (cynk i cynk galwanizowany brązem), dzięki temu były dostępne nie tylko dla zamożnych.

KULTURA BEZ BARIER

W przeszklonej gablocie prezentujemy zespół drobnej plastyki figuralnej. To przede wszystkim popiersia sławnych osobistości, zasłużonych w historii Polski. Są wśród nich literaci, kompozytorzy, uczeni. Popiersia rzeźbili uznani i cenieni w owym czasie artyści:

- Leonard Marconi,
- Bolesław Paweł Podczaszyński,
- Daniel Zalewski,
- Jakub Tatarkiewicz,
- Wojciech Święcki.

Popiersia ustawiliśmy na oryginalnych metalowych konsolkach, wyprodukowanych w fabryce Mintera.

Gabinet Rycin

Nieopodal pamiątek historycznych znajduje się *Gabinet Rycin*. Prezentujemy w nim nie tylko ryciny, lecz także mapy i litografie. Wilanowska kolekcja rycin była kiedyś jedną z najważniejszych w kraju.

Dzięki specjalnym gablotom i cyklicznej wymianie eksponatów możemy udostępnić publiczności wrażliwe zabytki na podłożach papierowych. Dotychczas przechowywaliśmy je w magazynach muzeum. Szuflady mogą Państwo samodzielnie wysuwać, by oglądać ryciny. Tylko wtedy włączy się światło.

Można tu obejrzeć unikatowy cykl grafik z wydarzeniami z powstania listopadowego autorstwa Jana Feliksa Piwarskiego i Fryderyka Krzysztofa Dietricha. Jego wartość podnoszą zachowane miedziane płyty, z których były przygotowywane odbitki. To zabytki, którymi niezwykle rzadko mogą pochwalić się inne muzealne kolekcje (miedź przetapiano do powtórnego wykorzystania). W przyszłości zaprezentujemy cykl map ziem polskich z XVII i XVIII wieku oraz fragmenty albumu z dziełami Jacquesa-Louisa Davida. To jeden z największych malarzy doby klasycyzmu, autor

KULTURA BEZ BARIER

najważniejszego obrazu w kolekcji wilanowskiej – *Portretu Stanisława Kostki Potockiego na koniu*.

Jak wyglądał dawniej Wilanów?

Historia i ikonografia Wilanowa to temat trzeciego gabinetu, do którego przejdziecie przez apartamenty królewskie. Atrakcją Gabinetu Ikonograficznego są stare widokówki i archiwalne zdjęcia pałacu wilanowskiego, jego najbliższego otoczenia oraz osób goszczących w rezydencji. Najstarsze obiekty pochodzą z czwartej ćwierci XIX wieku. W zbiorze zachowały się także unikatowe przedstawienia w formacie stereoskopowym. Za pomocą odpowiedniego zespołu soczewek, w specjalnie skonstruowanej gablocie można zobaczyć park i pałac w trójwymiarze.

Zdjęcia prezentujemy w nietypowy sposób – w turnikietach, których wzór zaczerpnęliśmy z XIX wieku. W ramach, które obracają się wokół wspólnej osi, zgromadziliśmy wizerunki członków rodziny Potockich i zaprzyjaźnionych z nimi rodzin z kręgów arystokracji. W szufladach ekspozycyjnych podobnych do tych z *Gabinetu Rycin* obejrzymy pocztówki z widokami odwiedzanych miejsc. Zgodnie z dawnym zwyczajem wysyłano na nich pozdrowienia.

Aby zachować spójność estetyczną ekspozycji, zadbaliśmy o to, by nowe gabloty komponowały się z pozostałymi elementami wyposażenia tej części pałacu i spełniały restrykcyjne wymagania konserwatorskie.

Bezpieczne, nowoczesne gabloty i ekspozytory poprawiają dostępność muzeum. Dzięki nim mogą Państwo lepiej poznać cenne obiekty, które dotąd musieliśmy przechowywać w magazynach. Dzięki dotacji z programu "Infrastruktura kultury" Ministerstwa Kultury, Dziedzictwa Narodowego i Sportu mogliśmy kupić i zamontować etaż ekspozycyjny do gabinetu z kolekcją przedmiotów o wymowie patriotycznej (tzw. minterów), gabinetu z rycinami oraz gabinetu z dawnymi przedstawieniami rezydencji wilanowskiej.